

คัมภีร์อนาคตวงศ์ อุเทศที่ ๑ - ๑๐ : การตรวจชำระและศึกษาเชิงวิเคราะห์

นายผาน วงษ์อวน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต

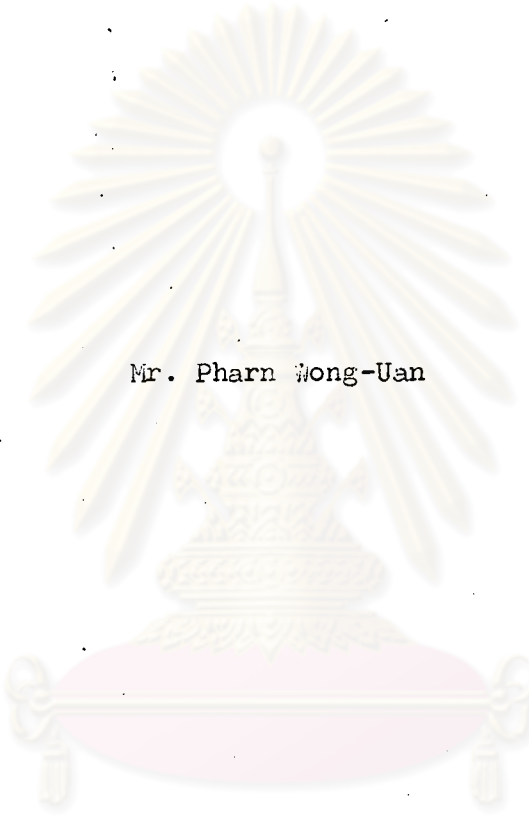
ภาควิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๒

I16577590

ANĀGATAVAMSA CHAPTERS I - X: AN EDITION AND A CRITICAL STUDY

Mr. Pharn Wong-Uan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

1979

หัวข้อวิทยานิพนธ์ คัมภีร์อนาคตวงศ์ อุเทศที่ ๑ - ๑๐ : การตรวจชำระและศึกษาเชิงวิเคราะห์

โดย นายฉาน วงษ์อาน

ภาควิชา ภาษาตะวันออก

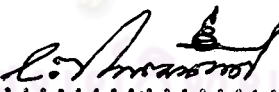
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมันคตา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประดิษฐ์ บุณนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุนนาค)

.... กรรมการ
(นาวาอากาศเอก (พิเศษ) แยม ประพัฒน์ทอง)

.... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมันคตา)

.... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี่ พาพานิช)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ คัมภีร์อนาคตวงศ์ อุเทศที่ ๑ - ๑๐: การตรวจชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์

ชื่อนิสิต นายณาน วงษ์ชวน

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนาคดา

ภาควิชา ภาษาตะวันออก

ปีการศึกษา ๒๕๒๒

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นการค้นคว้าวิจัยคัมภีร์อนาคตวงศ์ฉบับของไทย เกี่ยวกับที่มาทางคานเนอ เรือง ผู้แต่ง สถานที่แต่ง และสมัยที่แต่ง แล้วตรวจสอบชำระต้นฉบับต่าง ๆ ของคัมภีร์ต้นฉบับที่ผู้วิจัยค้นพบ เพื่อให้ได้ฉบับภาษาบาลีที่ถูกต้องและใกล้เคียงกับฉบับเดิม ซึ่งเข้าใจว่าเป็นผลงานของภิกษุทางลังกานา

ผลการค้นคว้าปรากฏว่า คัมภีร์อนาคตวงศ์ แต่งขึ้นระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘ โดยผู้แต่งได้รับอิทธิพลเรื่องพระโพธิสัตว์จากลัทธิมหายาน ส่วนที่มาของเรื่องน่าจะไดมาจากหลายแห่ง คือ จากพระไตรปิฎกและอรรถกถาชาคก เป็นต้น

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น ๕ บท คือ บทที่ ๑ เป็นบทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์และประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย ลักษณะต้นฉบับตัวเขียนที่นำมาตรวจสอบชำระ ขอบกพร่องและลักษณะพิเศษในการจาร ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ทั้งคานเนอหา ผู้แต่ง และสถานที่แต่ง แล้วกล่าวถึงวิธีการดำเนินการวิจัย บทที่ ๒ เป็นคัมภีร์อนาคตวงศ์ภาษาบาลีที่ได้ตรวจสอบชำระจากต้นฉบับต่าง ๆ แล้ว บทที่ ๓ เป็นคำและข้อความที่ผิดเพี้ยนออกไปจากฉบับที่ชำระแล้ว บทที่ ๔ เป็นคำแปล และ บทที่ ๕ เป็นบทสรุปและขอเสนอแนะ โดยเสนอว่า การค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมที่อาจทำได้ คือ ตรวจสอบชำระและเปรียบเทียบคัมภีร์อนาคตวงศ์ฉบับของไทยกับฉบับของพม่า, ฉบับของลาว หรือฉบับของกัมพูชา ถ้าสามารถนำมาตรวจสอบชำระได้เมื่อเหตุการณ์ในประเทศเหล่านี้สงบ และโอกาสอำนวย

Thesis title   Anāgatavaṃsa Chapters I - X : An Edition and a Critical
Study

Name   Mr. Pharn Wong-Uan

Thesis advisor   Associate Professor, Saksri Yamnadda, Ph.D.

Department   Eastern Languages

Academic Year   1979

Abstract

This thesis is the outcome of a research work on a Buddhist text entitled Anāgatavaṃsa, its author, the time and place of its composition and the sources of information contained therein. Sixteen palmleaf manuscripts are employed in the research and an edition is adopted which, the researcher hopes, should be reasonably close to the original work composed by the author, who was a monk in the Lanna Thai area.

The work in question, it is believed, was written between the 11th and 13th centuries. Contents of the work are for the most part from the Tripitaka and commentaries. The work on a whole is influenced by the Mahāyāna Bodhisattva concept.

There are five chapters in the thesis. The first an introductory, discussing the statement of the problem, its significance and the goal of the research. It further gives a description of the manuscripts and a study on the author, the time of composition and the contents of the texts. Scribal errors and calligraphical remarks are then discussed. Chapter two is the edition of the text. The variant readings and the translation are in chapter, recommending that a further comparison be made with the Burmese, the Laotian, and the Cambodian versions, if circumstances will permit such undertakings.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดีก็เนื่องมาจากได้รับความเมตตาช่วยเหลือของอาจารย์
ทุกท่านในแผนกภาษาตะวันออก สาขาบาลี - สันสกฤต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้วิจัยจึงขอถือโอกาสกล่าวนามอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ เพื่อเป็นการรำลึกในพระคุณ

รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ มุขยกุล หัวหน้าแผนกวิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไครุภญาแนะนำและสนับสนุนหัวข้อวิทยานิพนธ์ และกรุณาให้คำแนะนำใน
บางโอกาสเท่าที่อาจารย์มีเวลา จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมันคคา อาจารย์แผนกวิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้แก่
ผู้วิจัย โดยให้ความเมตตาเอาใจใส่แก้ไขและชี้แจงเคลือบคลุมในวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยเป็น
อย่างดียิ่ง แม้ขณะที่อาจารย์ไม่สบายก็ยังเมตตาสละเวลาให้ผู้วิจัยไปอ่านต้นฉบับให้ฟังเพื่อให้
ผู้วิจัยนำไปแก้ไขให้ดีขึ้น พระคุณเหล่านี้ไม่มีวันที่ผู้วิจัยจะตอบแทนให้หมดได้ จึงได้แต่ขานขึงใน
พระคุณของอาจารย์และจะรำลึกถึงพระคุณของอาจารย์ตลอดไป

ศาสตราจารย์ ม.ล. จิราญ นพวงศ์ อาจารย์พิเศษ ผู้สอนวิชาภาษาบาลี - สันสกฤต
ชั้นสูง แผนกวิชาภาษาตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ให้ความรู้ในด้านกฎเกณฑ์ต่าง ๆ
ทั้งในแง่หลักภาษาและในแง่ภาษาศาสตร์อย่างกว้างขวางแก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณ
อาจารย์ไว้เป็นอย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราวณี พ้าพานิช อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาสันสกฤต ปรากฏ
แผนกวิชาภาษาตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อ
การเขียนวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

อาจารย์ ฐานิสร์ ชาศรัทพงศ์ อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาบาลี ภาควิชาภาษาตะวันออก
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักไวยากรณ์และหลักการแปลภาษาบาลีแก่
ผู้วิจัยเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้เช่นกัน

นาวาอากาศเอก (พิเศษ) แยม ประพัทธ์ทอง อาจารย์พิเศษ ผู้สอนวิชาภาษาบาลี
ชั้นสูง ผู้กรุณาให้คำแนะนำในการเลือกคำบางคำที่ผู้วิจัยมีปัญหา และกรุณาสละเวลาให้ผู้วิจัย
ไปอ่านคำแปลให้ฟังตั้งแต่ต้นจนจบ นอกจากนี้ อาจารย์ยังไครุภญาให้คำอธิบายและให้ข้อสังเกต

อันเป็นประโยชน์ในการเขียนวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยจึงขอถือโอกาสกราบขอบพระคุณ
ไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

อนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่แผนกงานบริการหนังสือภาษาโบราณทุกท่านที่
หอสุมคแห่งชาติ ซึ่งได้กรุณาอำนวยความสะดวกต่อการเข้าศึกษาคนควาทุกโอกาสที่ผู้วิจัย
ขอความร่วมมือ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณบรรดามิตรสหายทุกคน ที่ได้ช่วยเหลือทั้งกำลังกายกำลังใจ
และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และขอขอบคุณ นางชองมุกต์
วงษ์อวน ผู้มีความห่วงใยและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยสามารถทำการวิจัยสำเร็จ
ลุล่วงไปควยดี.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ๗

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ๘

กิตติกรรมประกาศ..... ๑๑

คำชี้แจง..... ๑๒

บทที่

๑ บทนำ..... ๑

    ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... ๑

    วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย..... ๔

    ประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินการวิจัย..... ๔

    ต้นฉบับที่พบขณะดำเนินการวิจัย..... ๕

    ลักษณะรวมที่ปรากฏในต้นฉบับต่าง ๆ..... ๑๐

    ลักษณะเฉพาะแต่ละต้นฉบับ..... ๑๒

    ลักษณะพิเศษของการจารภาษาบาลีด้วยตัวอักษรขอมในใบลาน..... ๑๘

    ขอบกพร่องที่พบในการตรวจชำระ..... ๒๑

        ก. ขอบกพร่องที่เกิดจากการจาร..... ๒๑

        ข. ขอบกพร่องทางภาษาและไวยากรณ์..... ๒๘

        ที่มาของคัมภีร์อนาคตวงศ์..... ๓๓

            ก. ที่มาทางคานเหนื่อหา..... ๓๓

            ข. ที่มาทางคานผูกแต่งและสถานที่แต่ง..... ๓๖

    วิธีดำเนินการวิจัย..... ๔๑

๒ อนาคตวงศ์..... ๔๓

๓ คำและข้อความที่ผิดเพี้ยนออกไป..... ๕๒

บทที่	หน้า
๔ อนาคตว่าส เปด	๑๓๙
๕ บทสรุปและขอเสนอแนะ	๒๓๑
บรรณานุกรม	๒๓๔
ภาคผนวก	๒๓๘
รายการภาพประกอบ	๒๕๔
ประวัติผู้เขียน	๒๕๘

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง

การใช้อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

อักษรย่อที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ส่วนมากจะปรากฏในวงเล็บท้ายข้อความของ
เชิงบรรณ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ดังนี้

ภาษาไทย

- ป.จ. หมายถึง ปทานุกรมบาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต ฉบับของ พระเจ้าบรม
วงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ มหามกุฏราชวิทยาลัยจัดพิมพ์
พ.ศ. ๒๕๑๒
- ป.ศ.ศ. " ประมวลศัพท์พุทธศาสนา ของ ปิ่น มุทุกันต์ พิมพ์ที่โรงพิมพ์
รุ่งเรืองธรรม พ.ศ. ๒๕๐๕
- ป.ส. " ปญฺจุสฺสุทฺธิยา นาม มชฺฉิมนิกายภูตรุกฺขา ทติโย ภาโก
มชฺฉิมปญฺญาสเก พุทฺธมายฺส
วิทยาลัย พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไท ถนนรองเมือง พ.ศ. ๒๕๖๓
- ป. หลงสมบุญ " พจนานุกรม บาลี-ไทย ของ ป. หลงสมบุญ พิมพ์ที่โรงพิมพ์
คุรุสภาอากพราว พ.ศ. ๒๕๑๔
- พ.จ.ศ. " พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ของ พระราชวรมณี (ประยูร ปรียุคโต)
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๐๖.
- พ.ศ.ศ. " พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย-อังกฤษ อังกฤษ-ไทย ของ
สุชีพ ปุญญานุภาพ พิมพ์ที่โรงพิมพ์เกษมบรรณกิจ พ.ศ. ๒๕๑๔
- พุทธ. ป., ๑ " พุทธประวัติ เล่ม ๑ ของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา
วชิรญาณวโรรส, พิมพ์ครั้งที่ ๔๔ พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหามกุฏราช-
วิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๑๔

- ศ.ศ. หมายถึง ศัพทศาสตร์ ของ แปลก สนธิรักษ์ และ สวัสดิ์ สวัสดิ์พินิจจันทร์
พิมพ์ที่สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช พ.ศ. ๒๕๐๓
- ร.บ.ส. " พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๓

เลขอยู่หลังอักษรย่อทั้งหมด หมายถึง หน้าของหนังสือนั้น ๆ

ภาษาอังกฤษ

- D.B.K. หมายถึง The Birth-Stories of the Ten Bodhisattas and
Dasabodhisattuppattikathā ของ H. Saddhatissa พิมพ์โดย
The Pali Text Socitety ค.ศ. 1975.
- DPPN. " Dictionary of Pali Proper Names ของ G.P. Malalasekera
พิมพ์โดย Luzac & Company Ltd. ค.ศ. 1960.

ตัวเลขโรมันหลังอักษรย่อ หมายถึง เล่มที่ของหนังสือ ตัวเลขอารบิก หมายถึง
หน้าของหนังสือ นั้น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย